

הישגי תלמידים יוצאי אתיופיה במערכת החינוך בישראל

פברואר 2012



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

© 2012 # 1

צוות המחקר

- מר נתנאל גולדשמידט
- ד"ר חגית גליקמן
- ד"ר יואל רפ
- ד"ר ענבל רון-קפלן
- ד"ר עמיחי רגבי

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

תלמידים יוצאי אתיופיה בראי מבחני המיצ"ב: מבנה הדיון

- על מבחני המיצ"ב
- נתוני אוכלוסייה ומצבת תלמידים
- הישגים במבחני המיצ"ב:
 - הגדרת אוכלוסיית המחקר
 - תמונת כללית
 - בפילוח לפי רקע חברתי-כלכלי
 - בפילוח לפי סטטוס עלייה (עולים ובני עולים)
 - בפילוח לפי סוג פיקוח
- סיכום



מבחני המיצ"ב (מדדי יעילות וצמיחה בית-ספרית)

- המיצ"ב הוא מערכת מדדים בית-ספריים המשמשת, עבור מנהל בית-הספר וצוותו, כלי עבודה מרכזי לתכנון משאבים ולניצולם.
- מערכת זו כוללת מבחני הישגים ושאלוני אקלים וסביבה פדגוגית.
- מבחני ההישגים במיצ"ב הם מבחנים הכוללים ארבעה מקצועות ליבה: מתמטיקה, שפה (עברית/ערבית), אנגלית ומדע וטכנולוגיה.
- המבחנים ניתנים לשלוש דרגות כיתה: כיתות ב' (שפה בלבד), כיתות ה' וכיתות ח'.
- מספר הנבחנים בבתי ספר דוברי עברית עומד על כ- 14,000 תלמידים (מתוכם כ- 500 יוצאי אתיופיה), בכל תחום דעת ודרגת כיתה ובכל שנת לימוד.
- ההישגים מוצגים בסולם רב-שנתי המאפשר השוואה לאורך השנים. סולם המיצ"ב הרב שנתי נקבע כך שבשנת הבסיס (תשס"ח) הממוצע היה 500 וסטיית התקן 100.

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

נתוני אוכלוסייה ומצבת תלמידים

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה

עולי
חבר העמים:
מיצ"ב

עולי
חבר העמים:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

נתוני אוכלוסייה

מדינת ישראל (2010)	
5,802,900	כלל האוכלוסייה היהודית ¹
119,700 (2% מתוך כלל האוכלוסייה היהודית)	כלל יוצאי אתיופיה ²
77,805 (65% מתוך כלל יוצאי אתיופיה)	מתוכם ילידי אתיופיה
מערכת החינוך (תשע"א) ³	
1,122,377	כלל התלמידים בבתי"ס דוברי עברית ('א-יד')
34,430 (3% מכלל התלמידים בבתי"ס דוברי עברית)	כלל התלמידים יוצאי אתיופיה
13,771 (40% מתוך כלל התלמידים יוצאי אתיופיה)	מתוכם תלמידים ילידי אתיופיה

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

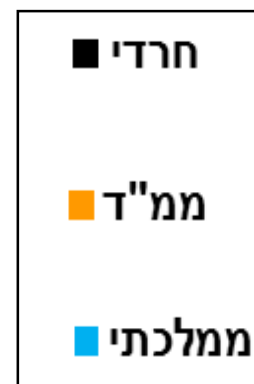
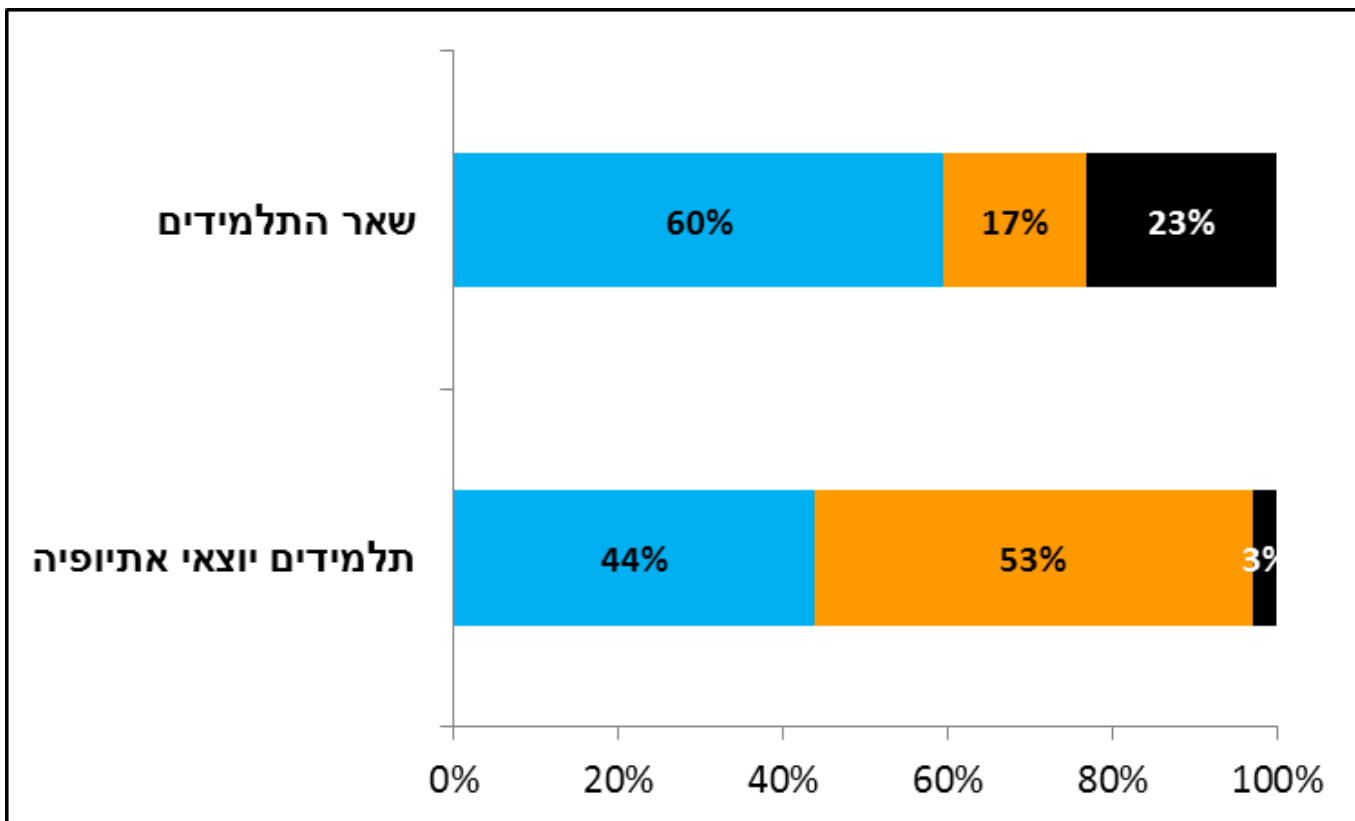
יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

¹הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אוכלוסייה לפי קבוצות אוכלוסייה. שנתון סטטיסטי לישראל, 2011.
²הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הקהילה האתיופית בישראל-לקט נתונים לרגל חג הסיגד. הודעה לעיתונות, נובמבר 2011.
³משרד החינוך, מצבת תלמידים, מרץ 2011.

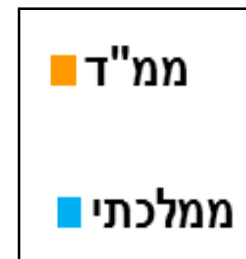
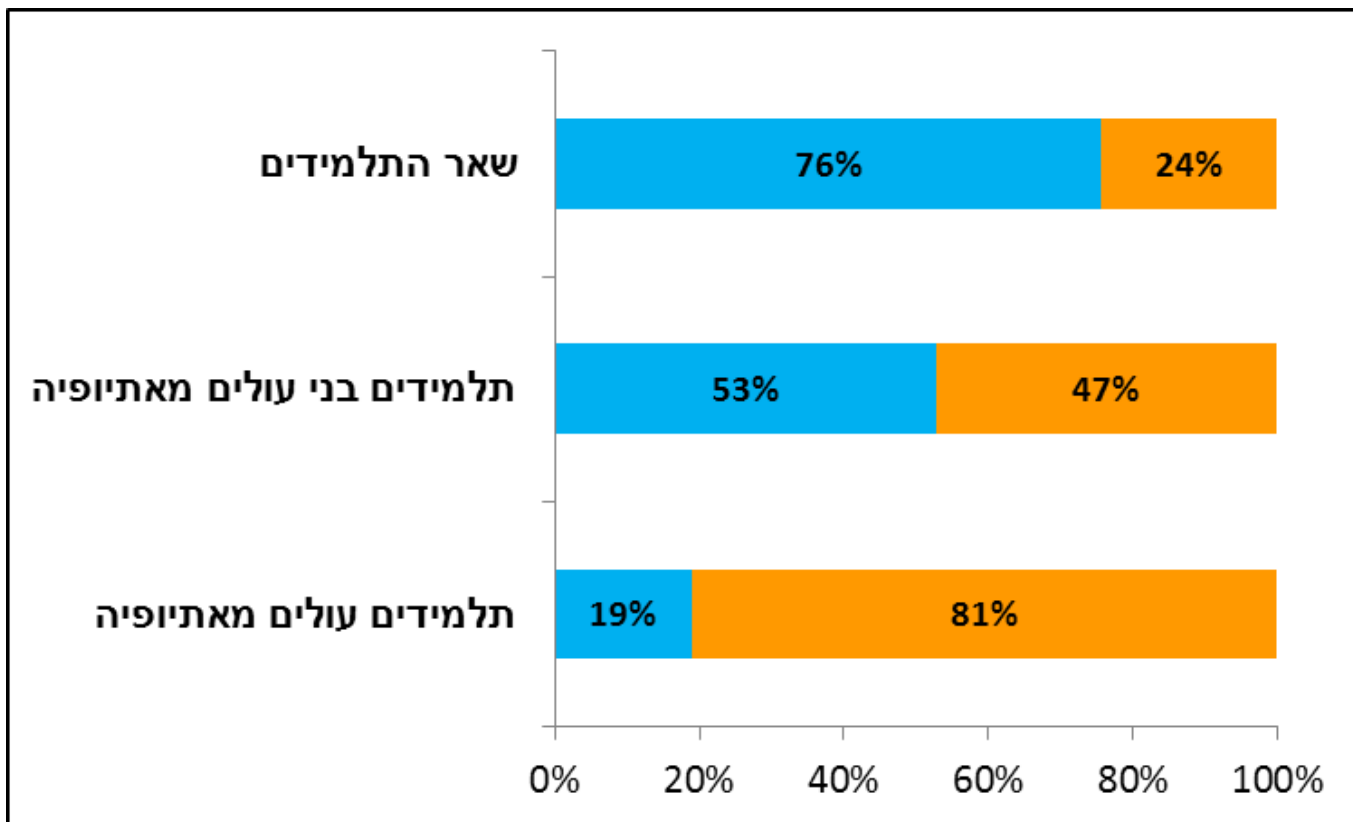
נתוני מצבת תלמידים: התפלגות תלמידים יוצאי אתיופיה לפי סוג פיקוח



יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה

נתוני מצבת תלמידים: התפלגות תלמידים יוצאי אתיופיה לפי סוג פיקוח - כיתות א'-ו'



יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

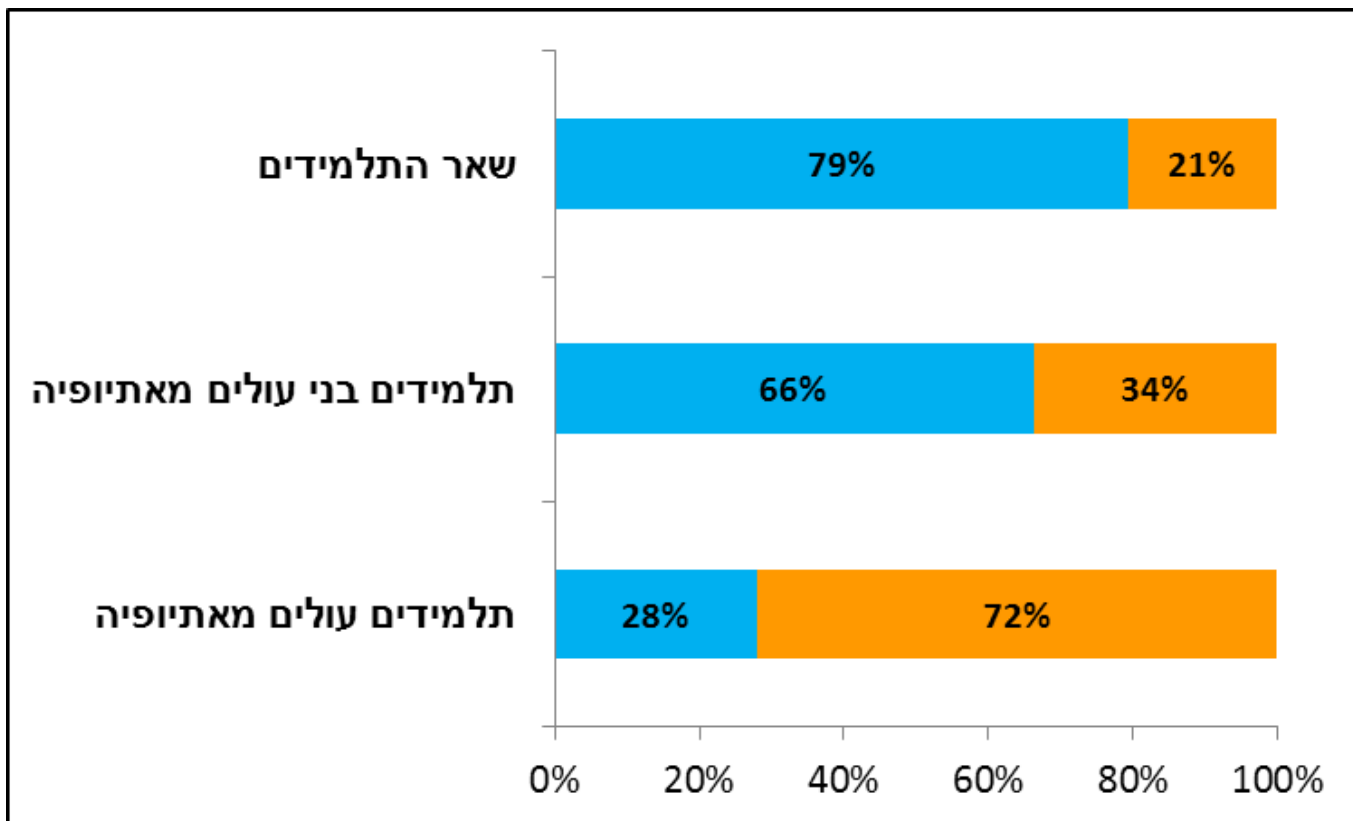
יוצאי אתיופיה: פיזה

- הגדרות:
- עולה: תלמיד שנולד באתיופיה.
- בן עולה: תלמיד שנולד בישראל שאחד מהוריו נולד באתיופיה.



רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

נתוני מצבת תלמידים: התפלגות תלמידים יוצאי אתיופיה לפי סוג פיקוח - כיתות ז' ומעלה



יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה

הגדרות:

- עולה: תלמיד שנולד באתיופיה.
- בן עולה: תלמיד שנולד בישראל שאחד מהוריו נולד באתיופיה.

סיכום: נתוני אוכלוסייה ומצבת תלמידים

- 3% מכלל התלמידים בבתי"ס דוברי העברית הם תלמידים יוצאי אתיופיה. שיעור זה גבוה מעט משיעורם הכולל של יוצאי אתיופיה בישראל מתוך כלל האוכלוסייה היהודית (2%).
- מרבית התלמידים יוצאי אתיופיה לומדים בפיקוח הממ"ד, בפרט כאשר מדובר על תלמידי כיתות א'-ו' ותלמידים עולים מאתיופיה.

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

הישגי יוצאי אתיופיה במבחני המיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

הגדרת אוכלוסיית המחקר

- מוקד אוכלוסיית המחקר הוא תלמידים יוצאי אתיופיה, עולים ובני עולים, בכיתות ה', ח' ו-ב' (n≈400).
- קבוצת השוואה היא תלמידים הלומדים **בבתי ספר דוברי עברית** בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי (להלן, "כלל התלמידים", n≈14,000).
- קבוצת השוואה נוספת היא תלמידים הלומדים **בבתי ספר דוברי עברית** בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי ובעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך.

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

מדד לרקע חברתי-כלכלי

- המדד לרקע חברתי-כלכלי המשמש במחקר זה הוא מדד הטיפוח "שטראוס".
- במדד זה משוקללים המאפיינים הבאים: השכלת אם ואב, הכנסה, פריפריאליות, ועלייה בכלל ומארצות מצוקה בפרט.
- מדד זה מבוטא בעשירונים, שעל בסיסם מחולקים התלמידים לשלוש קבוצות: רקע נמוך, רקע בינוני, רקע גבוה.

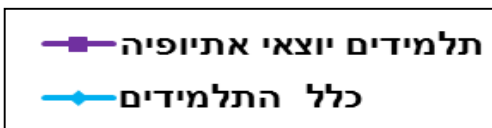
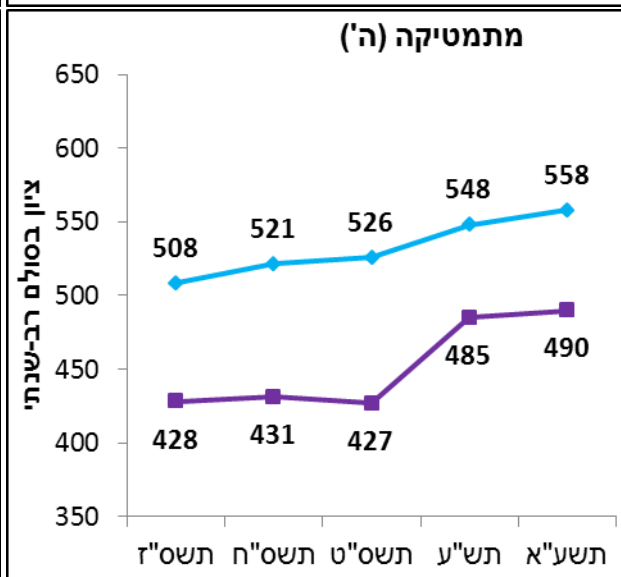
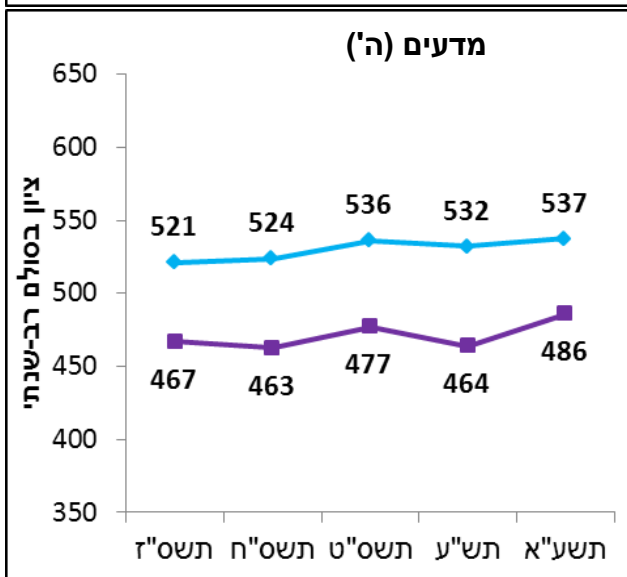
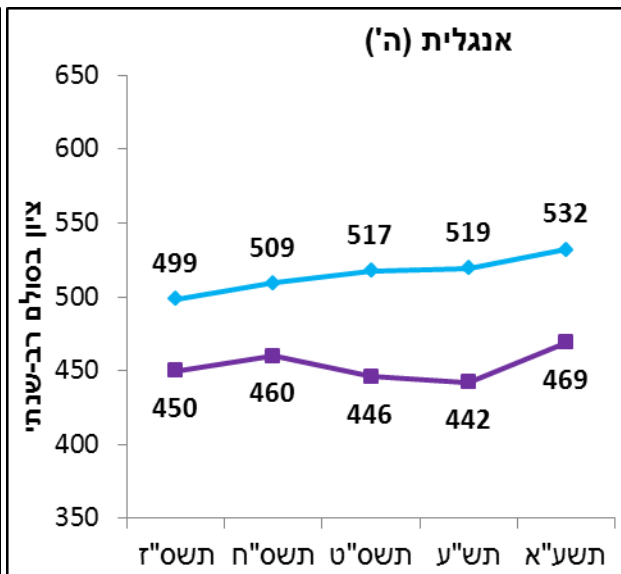
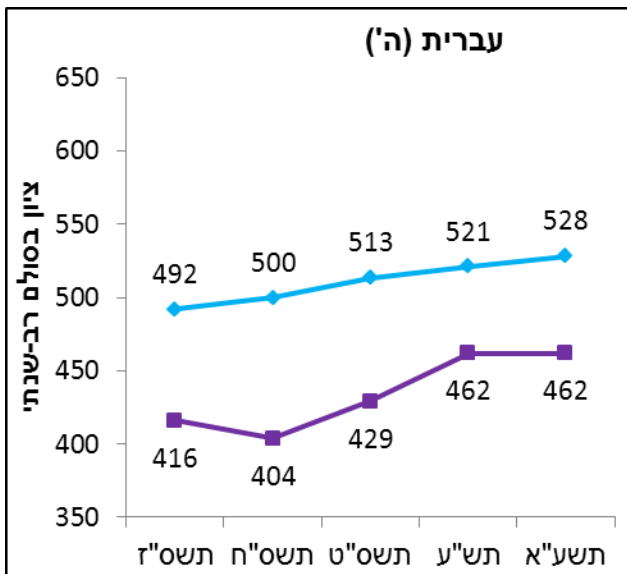
יוצאי
אתיפיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיפיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

הישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל התלמידים בבתי"ס דוברי עברית – כיתות ה'



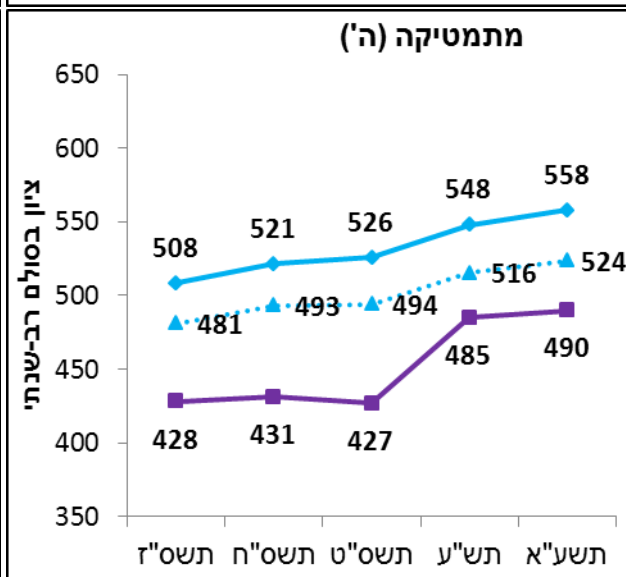
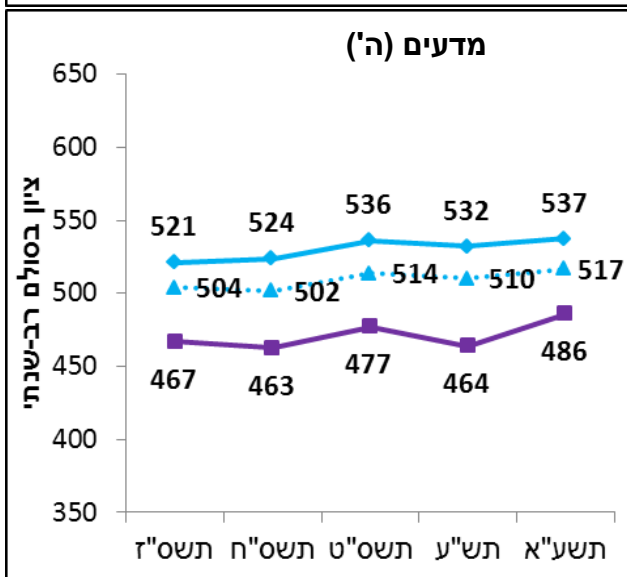
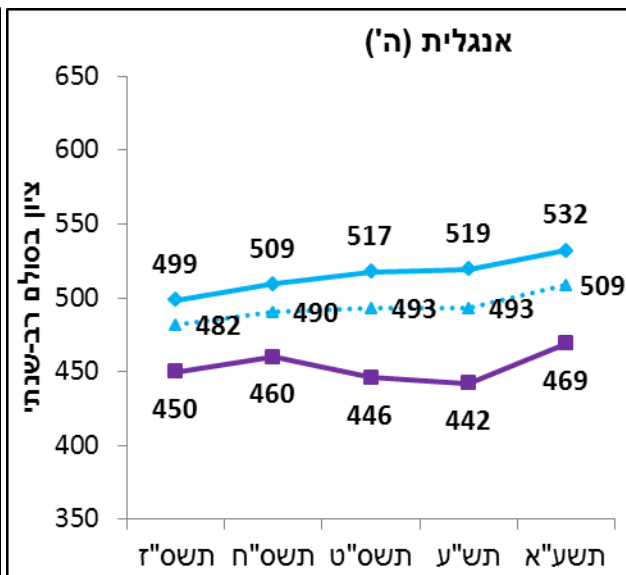
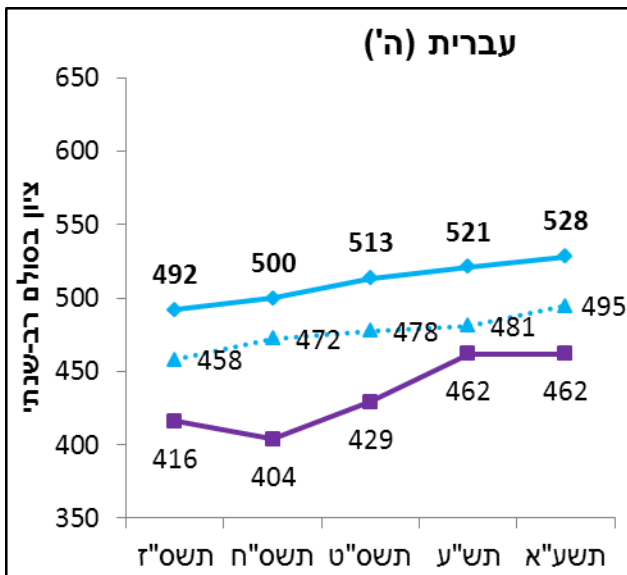
יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

הישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לתלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך בבתי"ס דוברי עברית – כיתות ה'

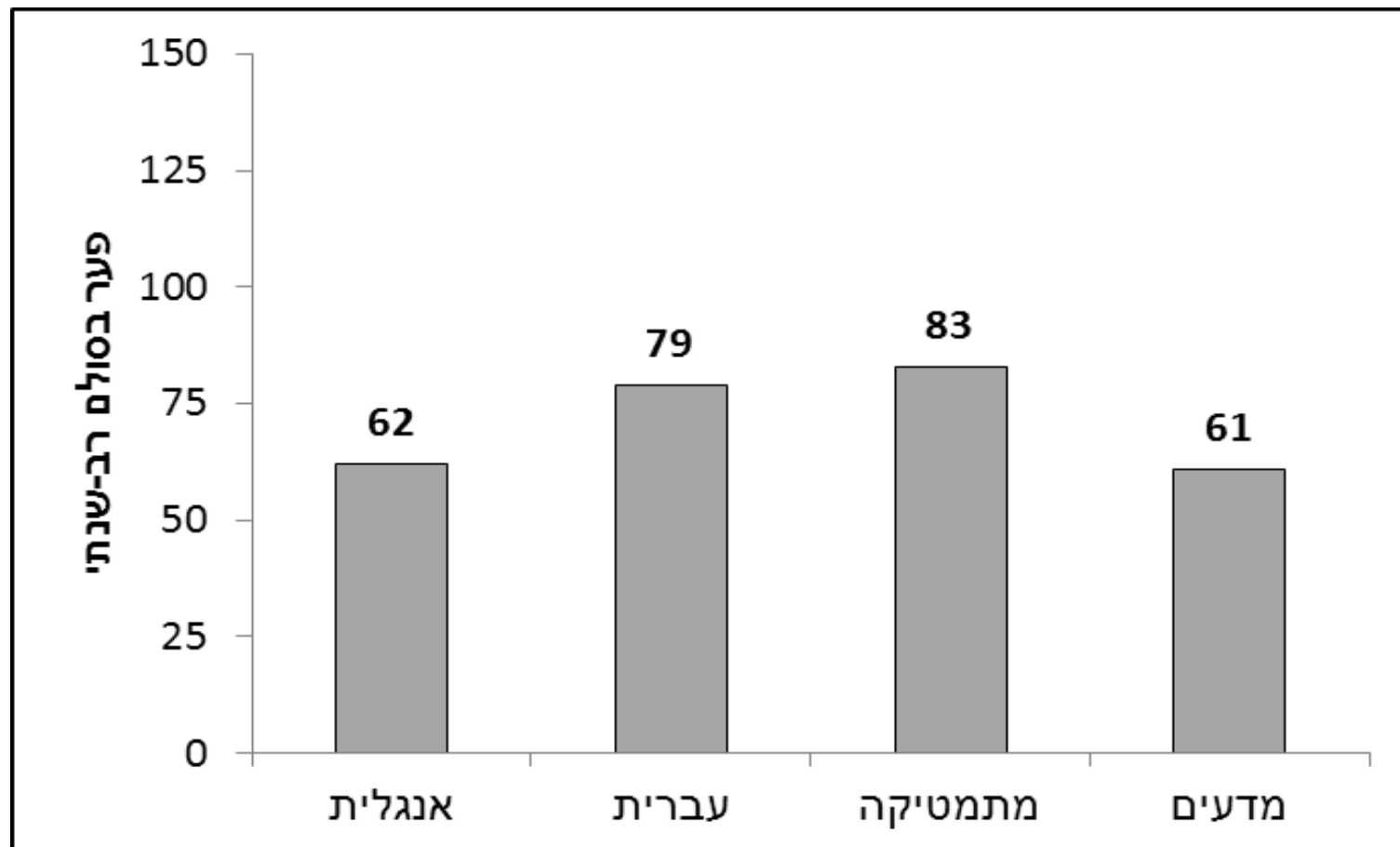


■ תלמידים יוצאי אתיופיה
● תלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך
◆ כלל התלמידים

יוצאי אתיופיה: מיצ"ב
 יוצאי אתיופיה: פיזה

ראמ"ה
 רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית – כיתות ה'



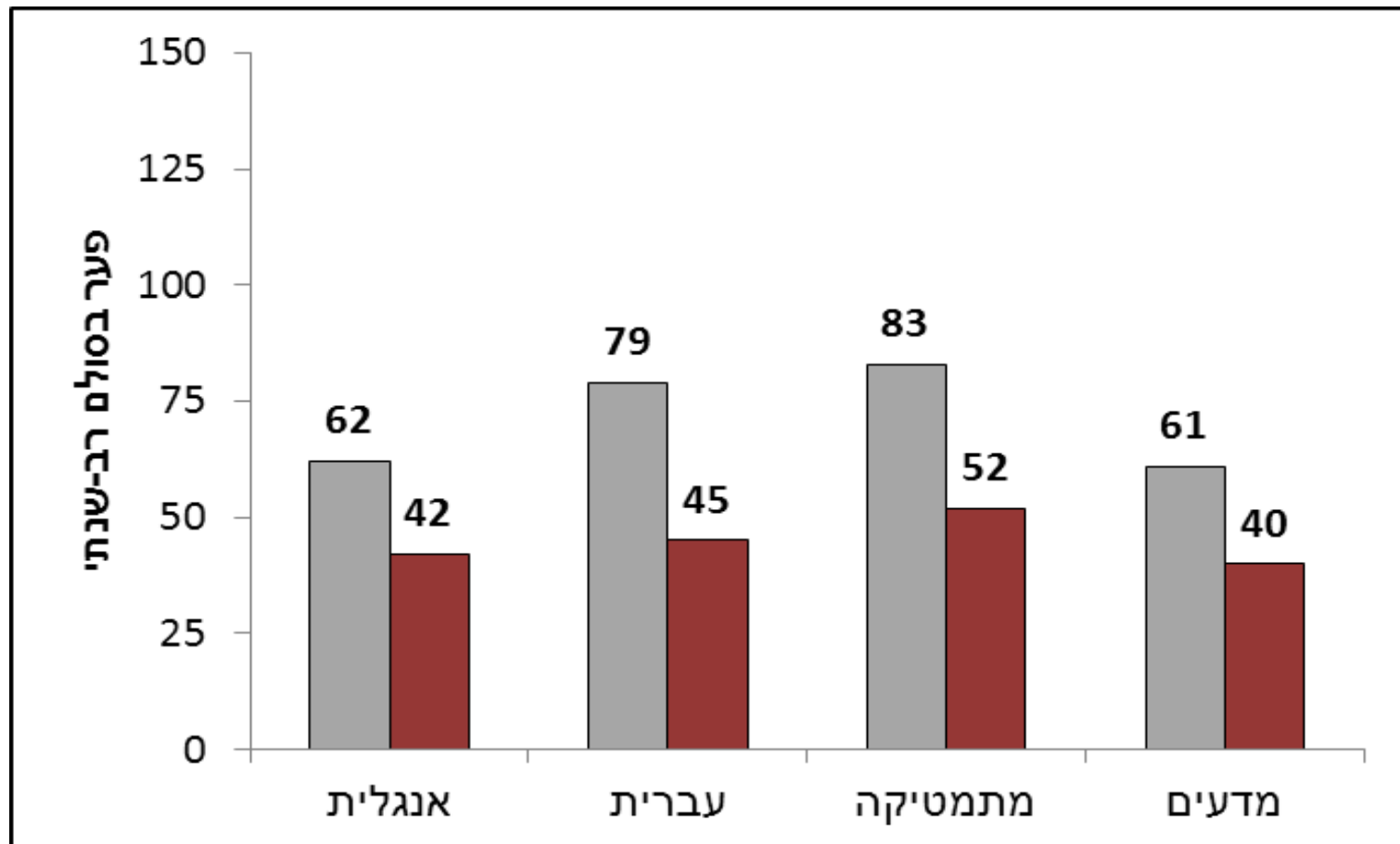
יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך – כיתות ה'



■ פערי כלל התלמידים-תלמידים יוצאי אתיופיה
■ פערי תלמידים בעלי רקע חברתי כלכלי נמוך-תלמידים יוצאי אתיופיה

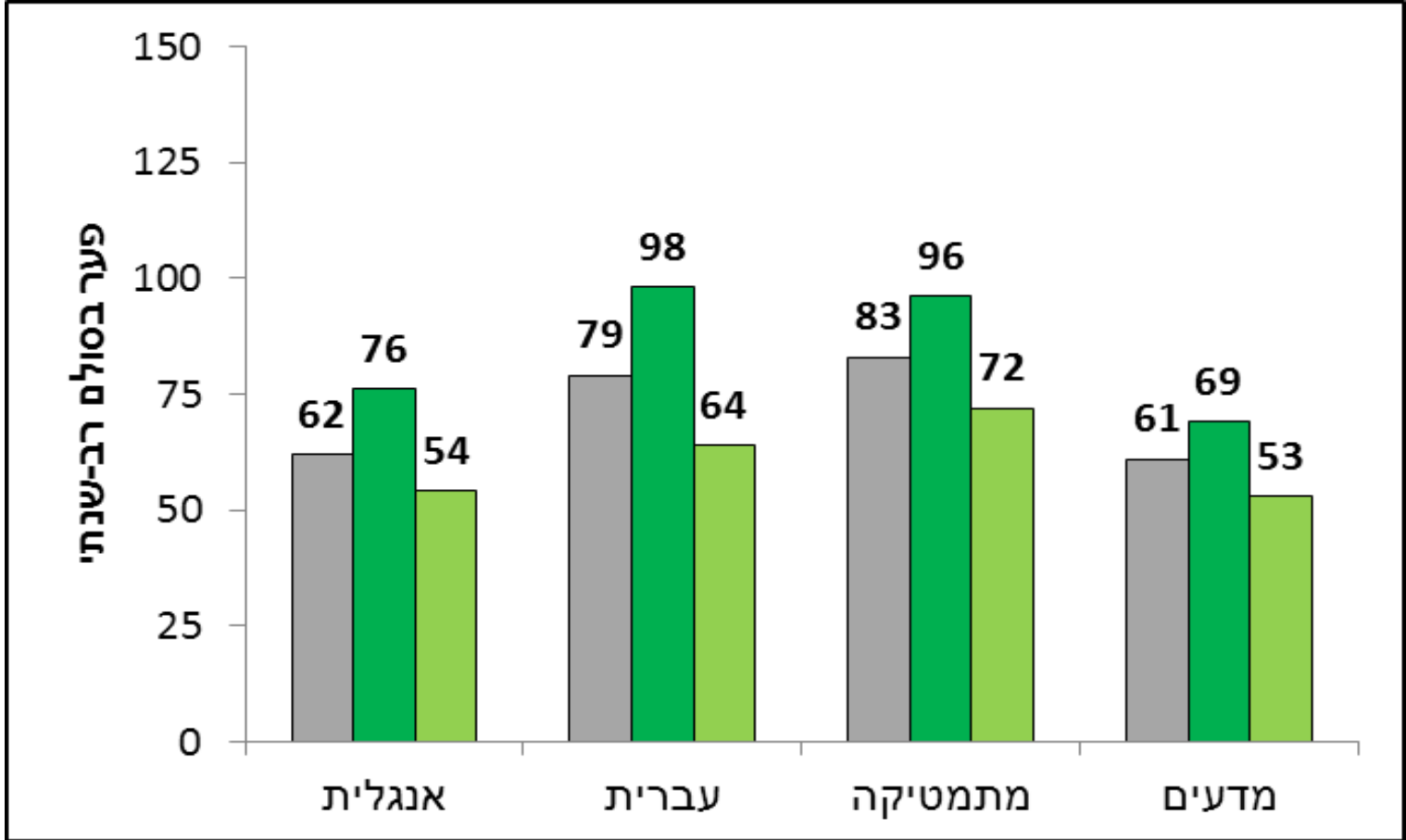
יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים עולים ובני עולים מאתיופיה בהשוואה לתלמידים בבתי"ס דוברי עברית - כיתות ה'



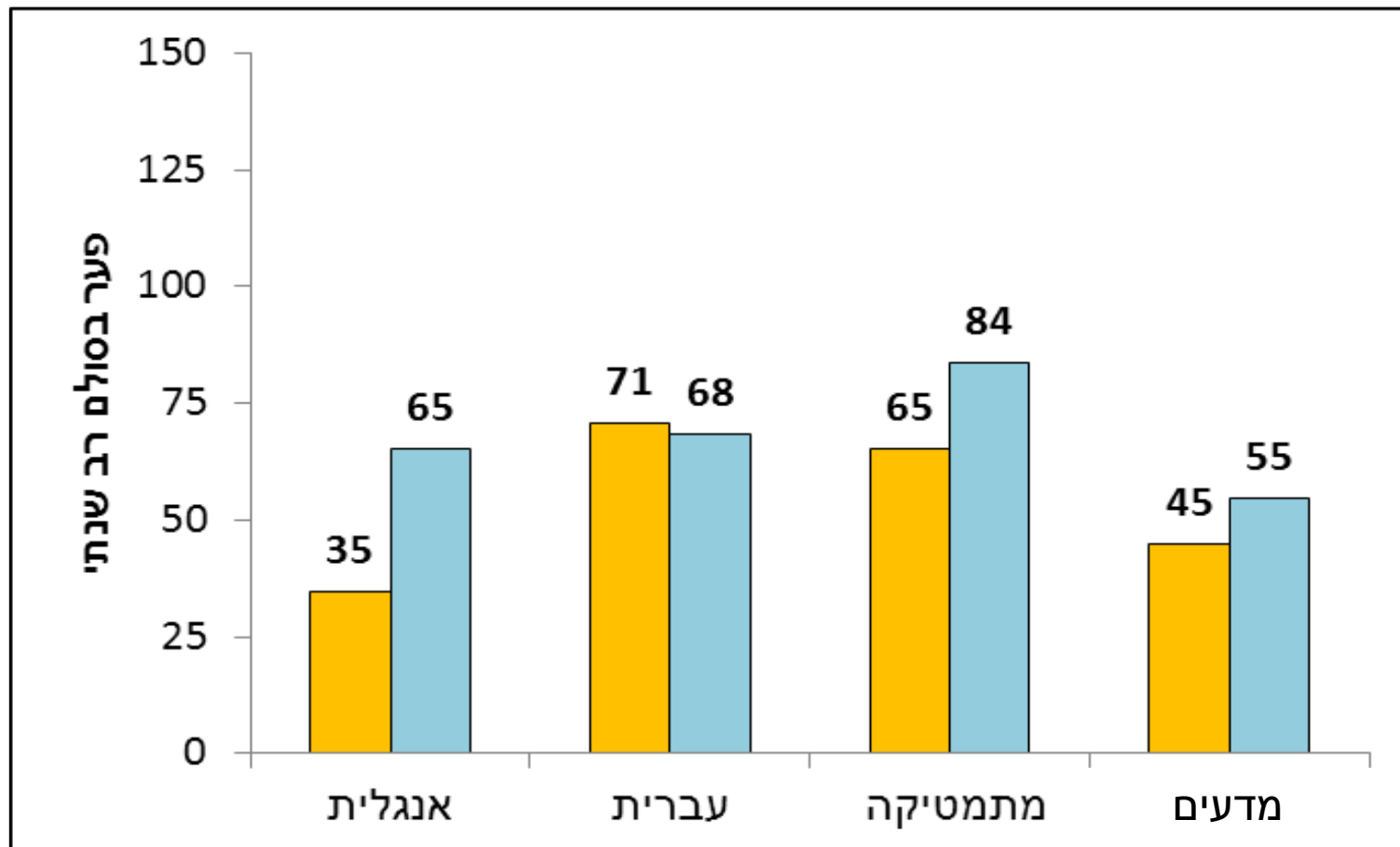
■ פערי כלל התלמידים-תלמידים יוצאי אתיופיה
 ■ פערי כלל התלמידים-תלמידים עולים מאתיופיה
 ■ פערי כלל התלמידים-תלמידים בני עולים מאתיופיה

יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בפילוח לפי סוג הפיקוח – כיתות ה'



■ פערי כלל תלמידי הממ"ד-יוצאי אתיופיה בממ"ד
■ פערי כלל תלמידי הממלכתי-יוצאי אתיופיה בממלכתי

יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה

סיכום: הישגי המיצ"ב של תלמידים יוצאי אתיופיה בכיתות ה'

- טווח הפערים הממוצעים מעבר לשנים במקצועות השונים בהשוואה לכלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית הם:
 - 98-69 נק' בקרב עולים מאתיופיה
 - 72-53 נק' בקרב בני עולים מאתיופיה
 - 83-61 נק' בקרב כלל יוצאי אתיופיה
- בהשוואה לתלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך הפערים קטנים יותר ונעים בטווח 53-40 נק'
- הפערים הגדולים ביותר נרשמו במקצועות:
 - מתמטיקה
 - עברית
- עם זאת, בשני מקצועות אלו חל צמצום פערים בין השנים תשס"ז-תשס"ט לתש"ע-תשע"א

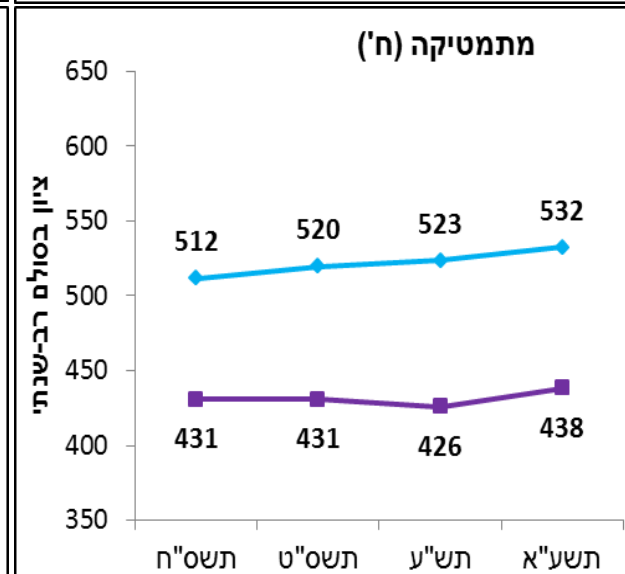
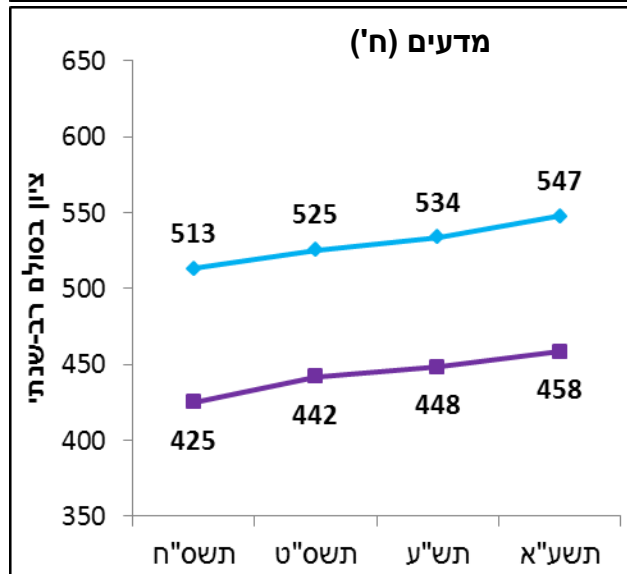
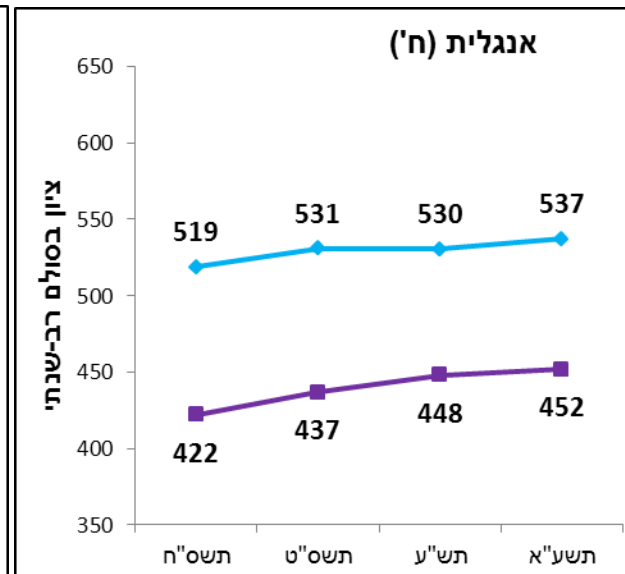
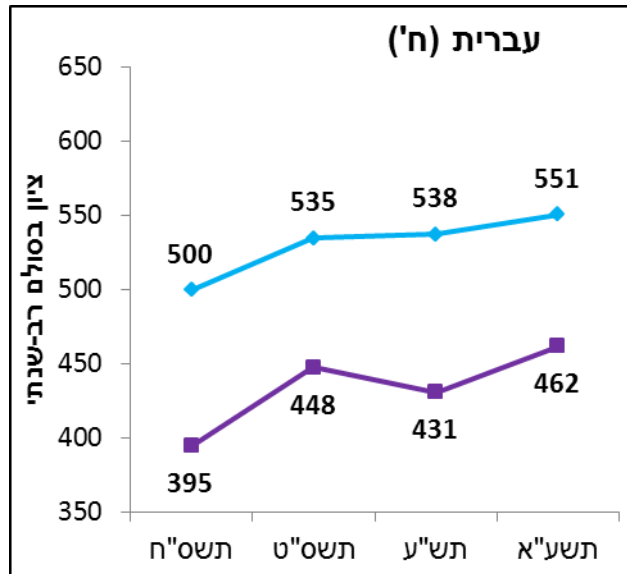
יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

הישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל התלמידים בבתי"ס דוברי עברית – כיתות ח'



■ תלמידים יוצאי אתיופיה
◆ כלל התלמידים

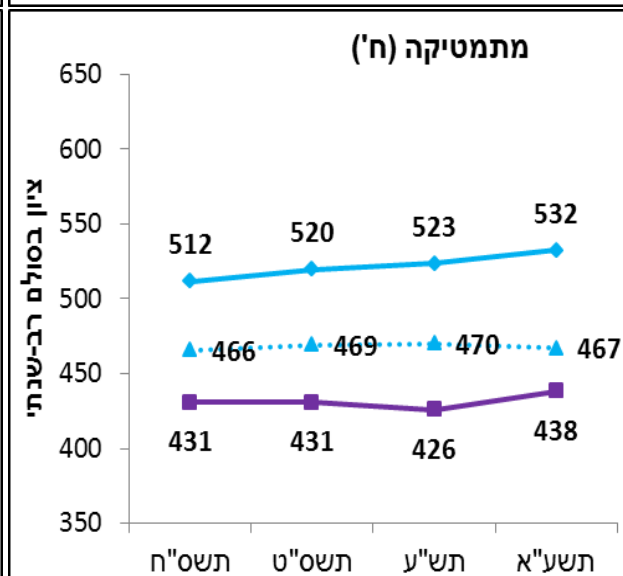
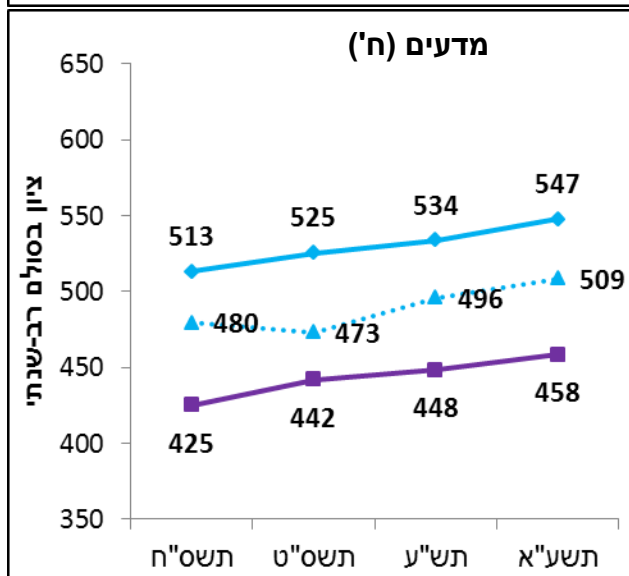
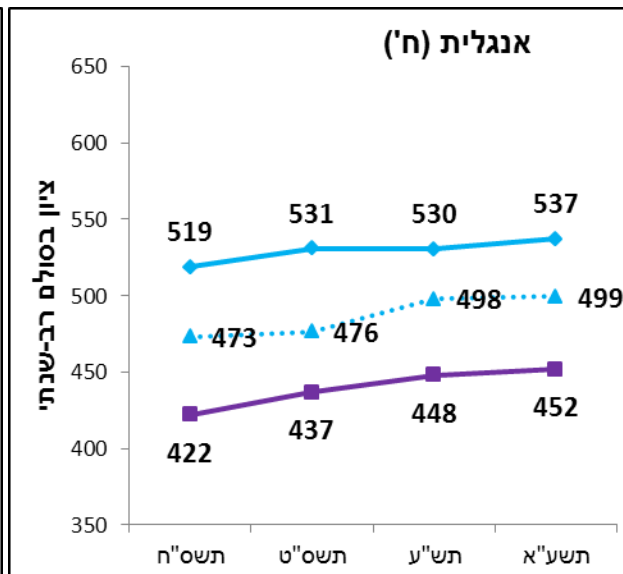
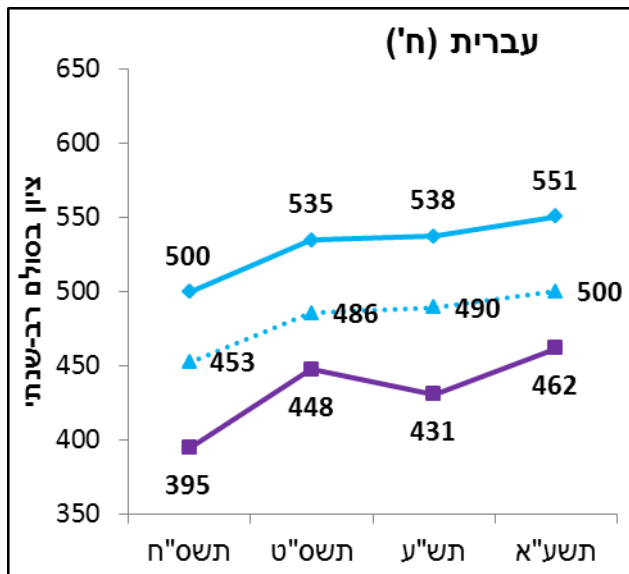
יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

הישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך בבת"ס דוברי עברית – כיתות ח'

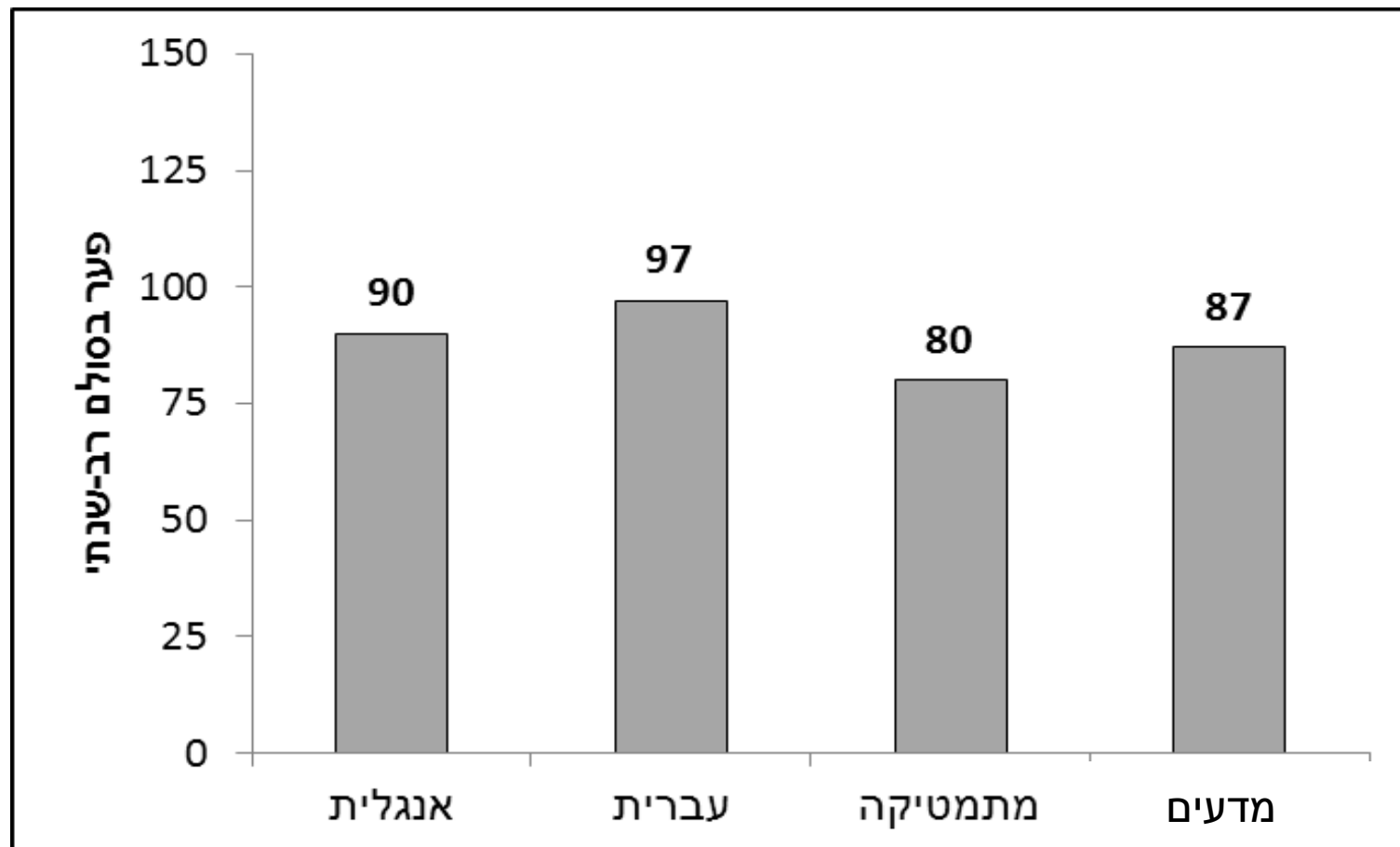


■ תלמידים יוצאי אתיופיה
● תלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך
◆ כלל התלמידים

יוצאי אתיופיה: מיצ"ב
 יוצאי אתיופיה: פיזה



פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה – כיתות ח'



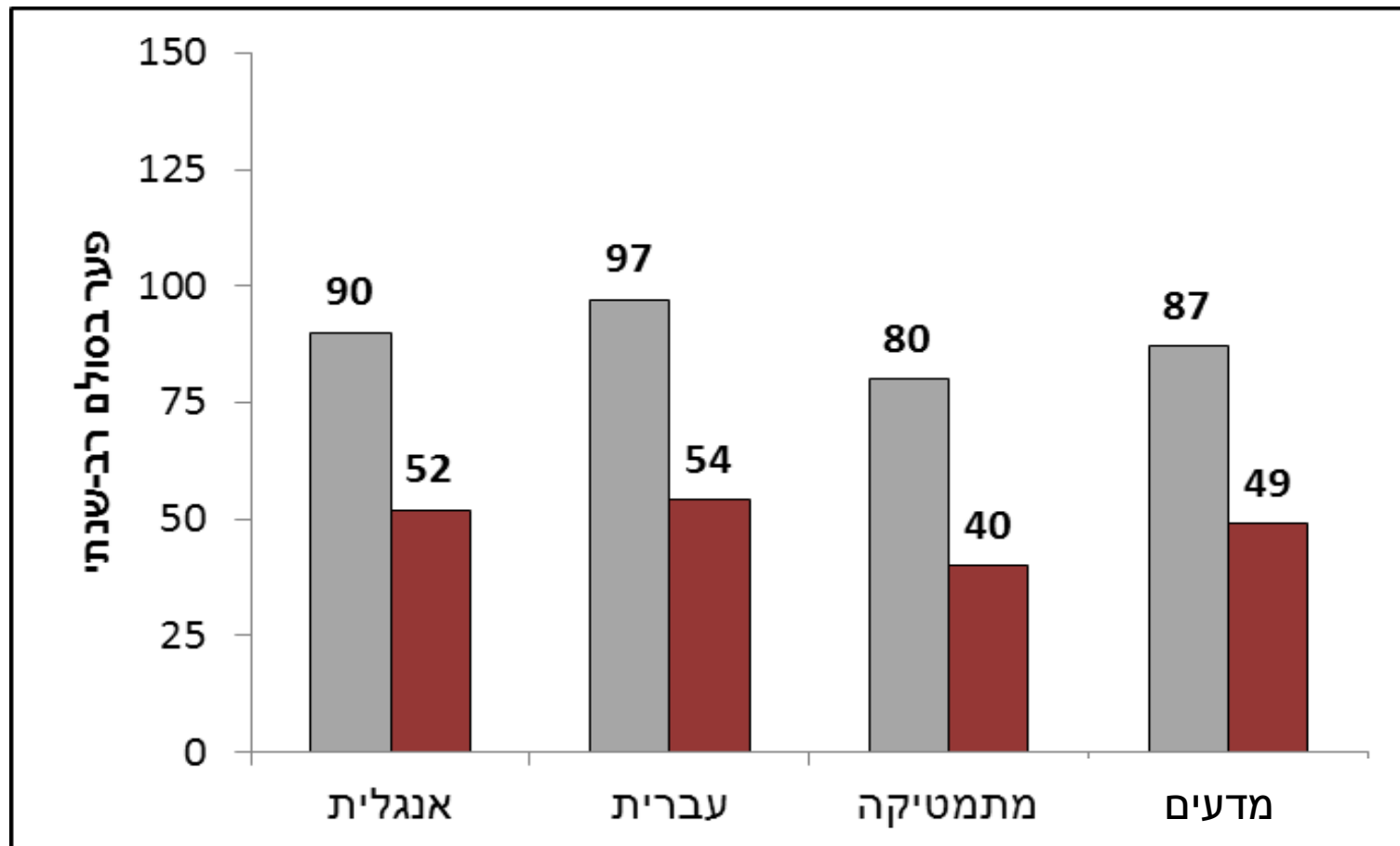
יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך – כיתות ח'



■ פערי כלל התלמידים-תלמידים יוצאי אתיופיה
■ פערי תלמידים בעלי רקע חברתי כלכלי נמוך-תלמידים יוצאי אתיופיה

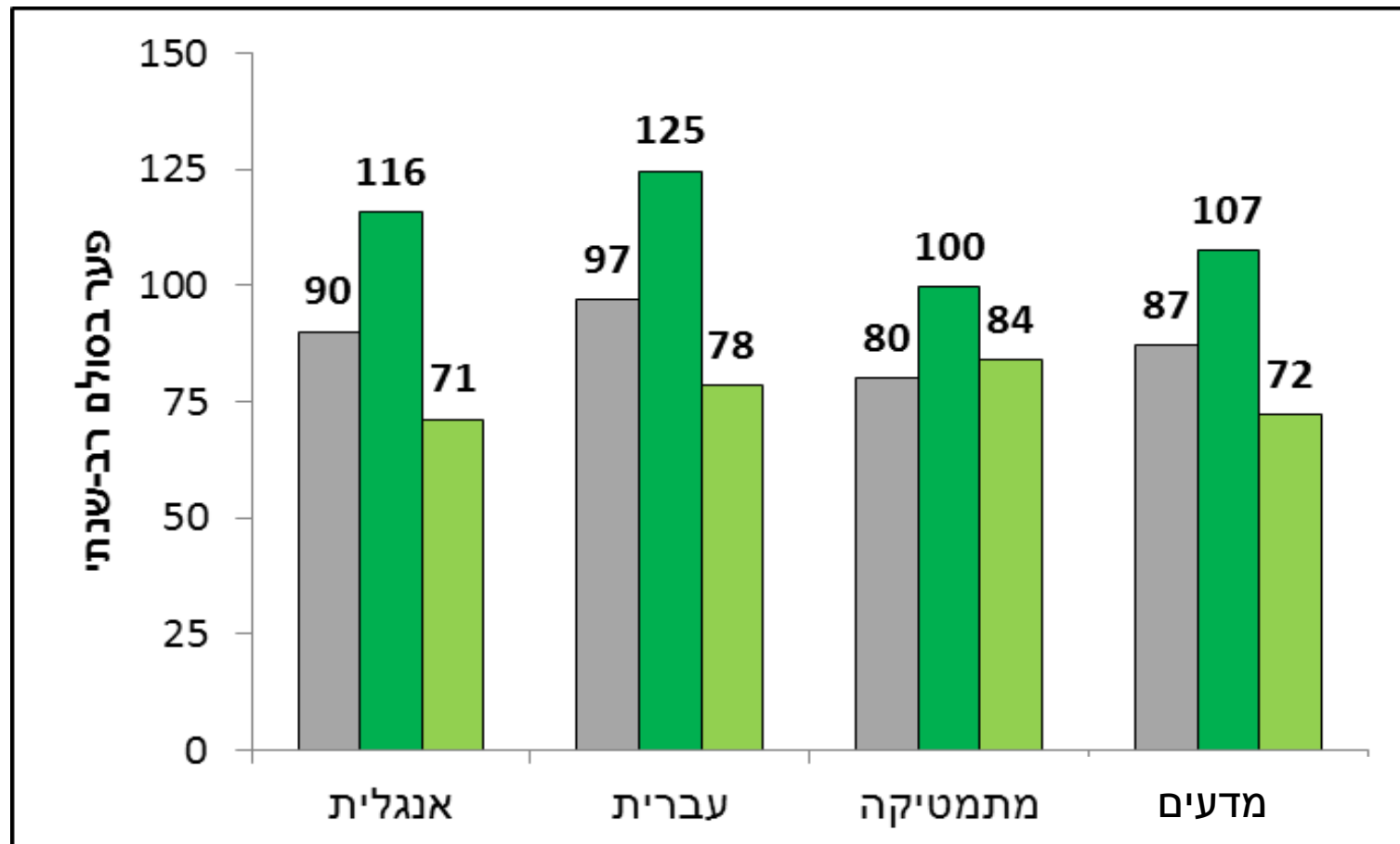
יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים עולים ובני עולים מאתיופיה – כיתות ח'



■ פערי: כלל התלמידים-תלמידים יוצאי אתיופיה
 ■ פערי: כלל התלמידים-תלמידים עולים מאתיופיה
 ■ פערי: כלל התלמידים-תלמידים בני עולים מאתיופיה

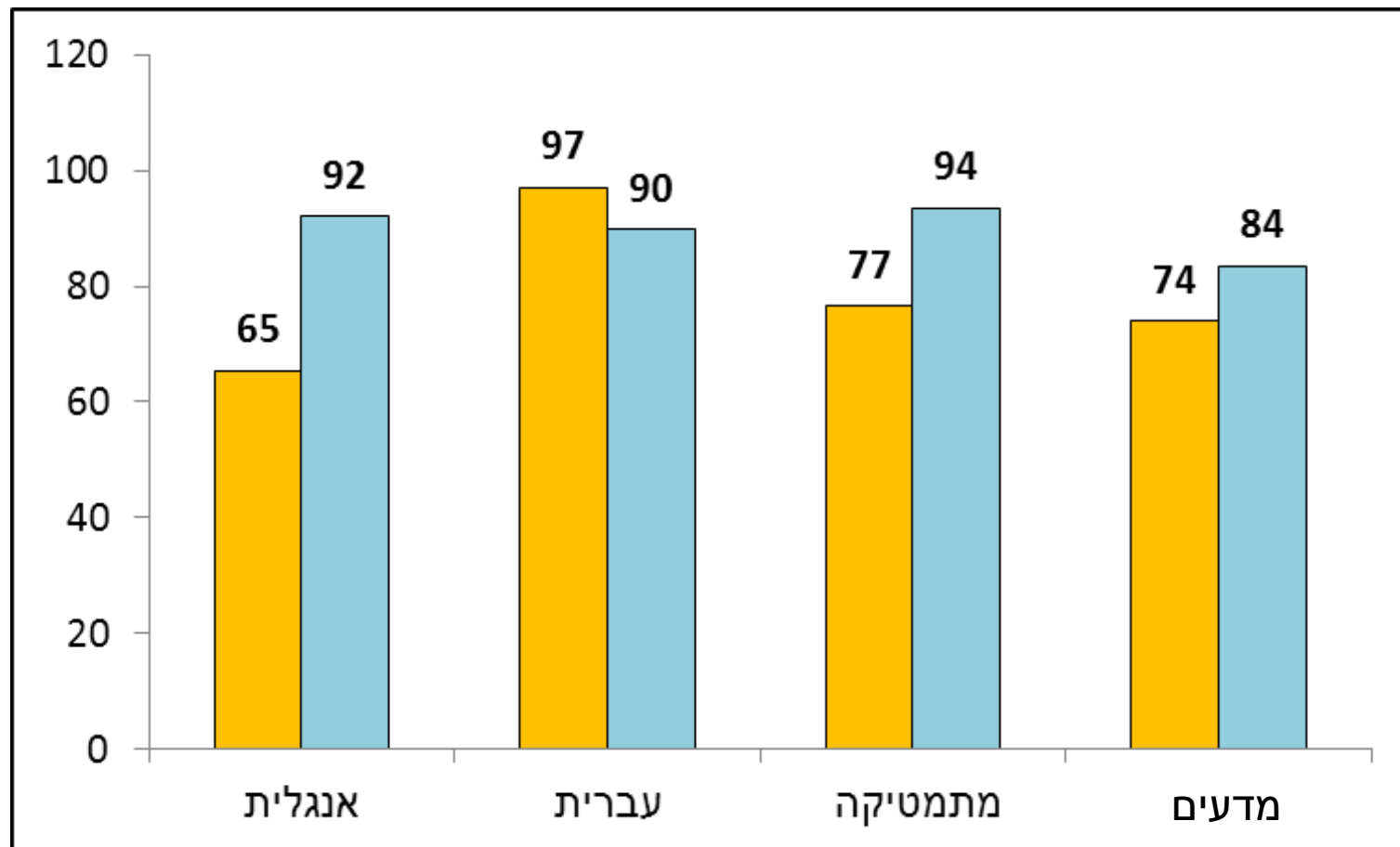
יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ז-תשע"א) בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בפילוח לפי סוג הפיקוח – כיתות ח'



■ פער: כלל תלמידי הממ"ד-יוצאי אתיופיה בממ"ד
■ פער: כלל תלמידי הממלכתי-יוצאי אתיופיה בממלכתי

יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה

ראמ"ה
רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

סיכום: הישגי המיז"ב של תלמידים יוצאי אתיופיה בכיתות ח'

- טווח הפערים הממוצעים מעבר לשנים במקצועות השונים בהשוואה לכלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית הם:
 - 100-125 נק' בקרב עולים מאתיופיה
 - 71-80 נק' בקרב בני עולים מאתיופיה
 - 80-97 נק' בקרב כלל יוצאי אתיופיה
- בהשוואה לתלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך הפערים קטנים יותר ונעים בטווח 40-54 נק'
- הפערים הגדולים ביותר נרשמו במקצועות:
 - אנגלית
 - עברית
- קשה להצביע על מגמת שינוי עקבית לאורך השנים.

יוצאי
אתיופיה:
מיז"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

מבחן המיצ"ב בשפה לכיתה ב'

- בכיתה ב', כאמור, נבחנים התלמידים רק בתחום השפה.
- מבחן זה אינו עובר הליך כיול בין השנים, ולכן הציונים המופקים ממנו אינם מאפשרים השוואה לאורך השנים ואינם מבוטאים בסולם רב-שנתי.
- לפיכך הפערים בהישגים שמוצגים להלן מבוטאים במונחים של סטיות תקן.

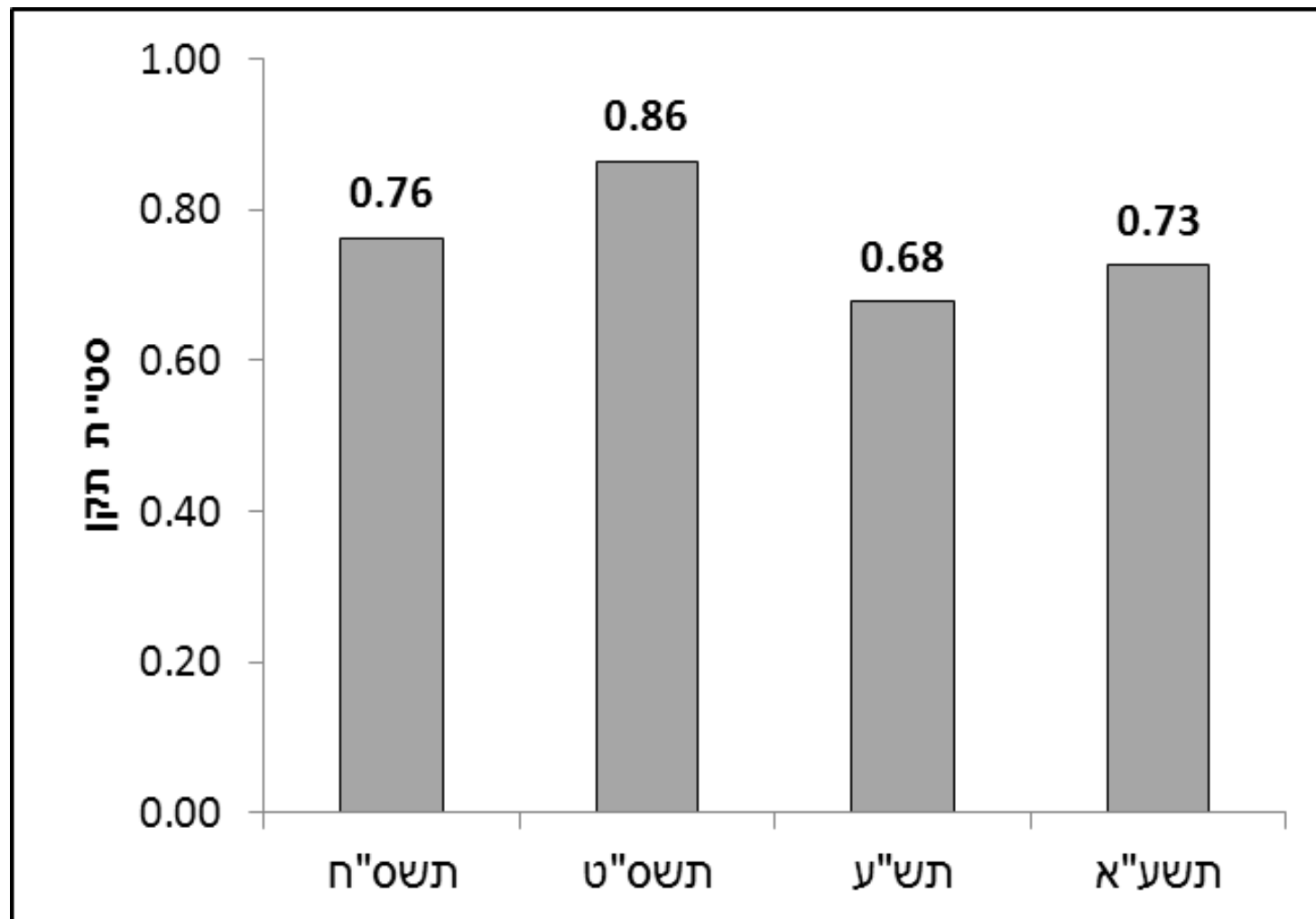
יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

פערים בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל התלמידים בבתי"ס דוברי עברית - המבחן בעברית לכיתות ב'



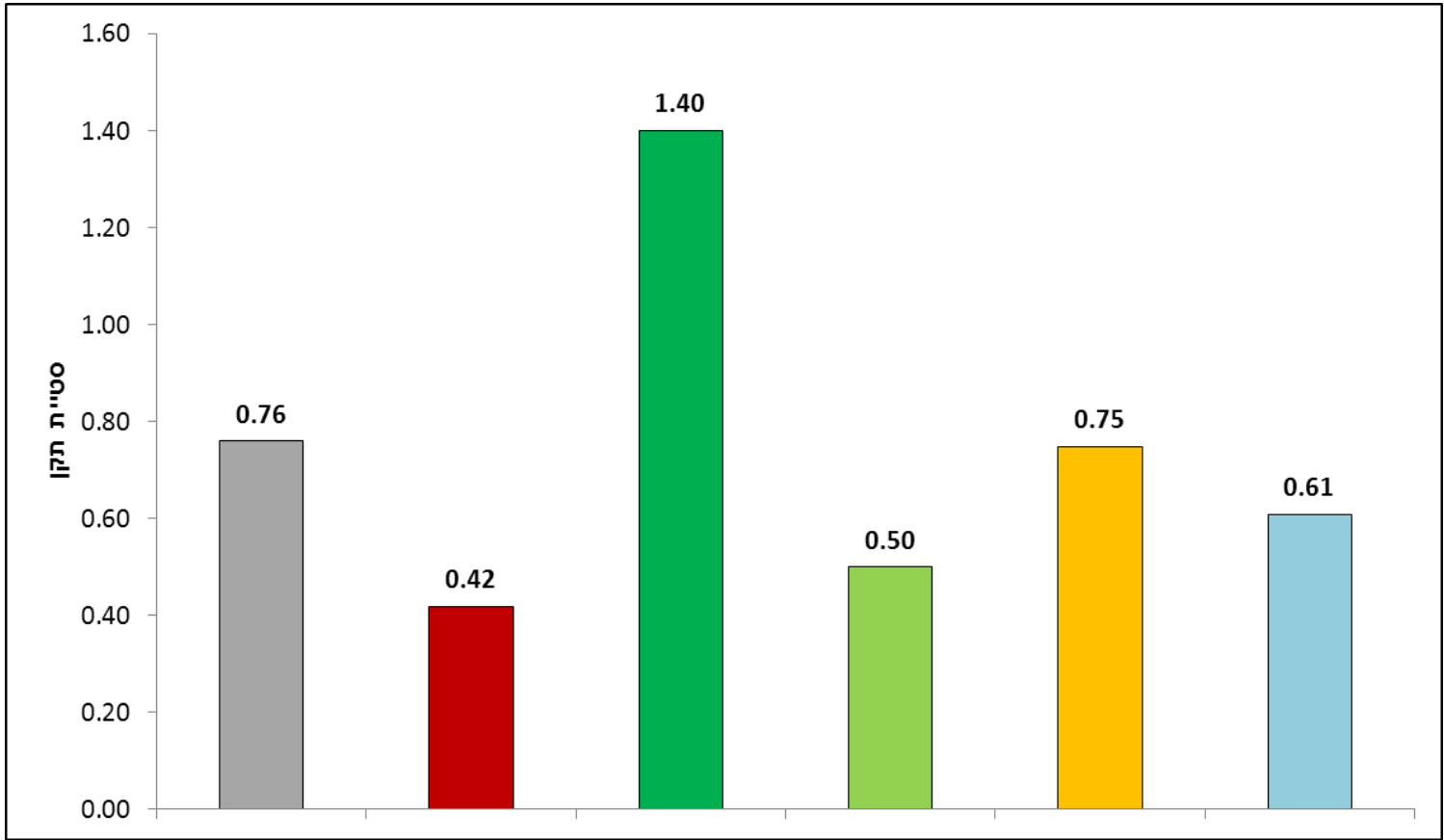
יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

פערים ממוצעים מעבר לשנים (תשס"ח-תשע"א) בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה במבחן בעברית לכיתות ב' בפילוח לפי משתנים שונים



- כלל התלמידים-תלמידים יוצאי אתיופיה
- תלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך-תלמידים יוצאי אתיופיה
- כלל התלמידים-תלמידים עולים מאתיופיה
- כלל התלמידים-תלמידים בני עולים מאתיופיה
- כלל הפיקוח הממ"ד-תלמידים יוצאי אתיופיה בפיקוח הממ"ד
- כלל הפיקוח הממלכתי-תלמידים יוצאי אתיופיה בפיקוח הממלכתי

יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



סיכום כללי:

תלמידים יוצאי אתיופיה בראי מבחני מיצ"ב

- הפערים בהישגים במבחני המיצ"ב בין תלמידים יוצאי אתיופיה לבין כלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית הם גדולים מאד ונעים בטווח של $\frac{1}{2}$ עד 1 סטיות תקן.
- פערים גדולים במיוחד ניתן לראות בקרב תלמידי כיתה ח' ותלמידים עולים ילידי אתיופיה.
- בהשוואה לתלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך הפער מצטמצם לכדי $\frac{1}{2}$ סטיית תקן בשלוש דרגות הכיתה שנבחנו.
- בשנתיים האחרונות (תש"ע ותשע"א) אפשר לראות שיפור מסוים במתמטיקה ובעברית בכיתה ה' ובעברית בכיתה ב'.

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

- **מהו מחקר הפיזה**
- **הישגים ופערים בהישגים במחקר הפיזה:**
 - תמונת כללית
 - בפילוח לפי רקע חברתי-כלכלי
 - בפילוח לפי סטטוס עלייה (עולים ובני עולים)
- **סיכום**

מהו מחקר פיזה (PISA*)?

- מחקר חינוך בין-לאומי, הנרחב ביותר הקיים כיום, הנערך אחת לשלוש שנים על-ידי ארגון ה-OECD** ובו משתתפים כחצי מיליון תלמידים מכ- 60 מדינות.
- ישראל משתתפת במחקר זה משנת 2000. במחקר 2009 השתתפו כ- 5,000 תלמידים. מתוכם כ- 4,000 שייכים **למגזר דוברי העברית**, מהם כ- 120 תלמידים יוצאי אתיופיה ו- 500 יוצאי חבר העמים.
- בניגוד למבחן המיצ"ב, מבחן פיזה ממוקד בשכבת גיל (בני 15-16), ולפיכך רוב התלמידים הם תלמידי חטיבה עליונה (כיתה י').
- מטרתו לבדוק באיזו מידה תלמידים בני 15 "מוכנים לחיים הבוגרים", כלומר, רכשו כלי חשיבה כלליים והבנה באופן המאפשר התמודדות טובה ויעילה עם סביבתם. יכולת זו מתמצה על ידי מפתחי הפיזה במושג אוריינות.
- לפיכך, תכני הפיזה אינם בודקים בהכרח חומר שנלמד ישירות בבית הספר, אלא בודקים אוריינות בשלושה תחומים עיקריים: מתמטיקה, קריאה ומדעים.
- סולם ציוני הפיזה הוא גם כן בעל ממוצע 500 וסטיית תקן 100.

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

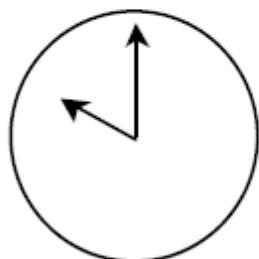
© 2012 # 33

מהי אוריינות? דוגמה משאלון מתמטיקה

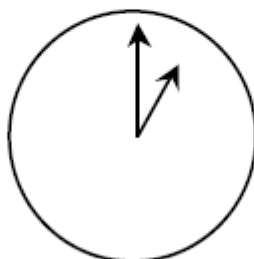
צ'ט באינטרנט

מארק (מסידני, אוסטרליה) והנס (מברלין, גרמניה) מתקשרים זה עם זה לעתים קרובות בצ'ט באינטרנט. עליהם להתחבר לאינטרנט באותו הזמן כדי שיוכלו לנהל שיחה.

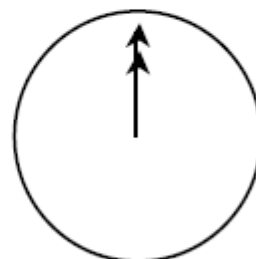
כדי למצוא זמן מתאים לצ'ט, חיפש מארק תרשים המראה את השעות ברחבי העולם, ומצא את התרשים שלפניכם:



סידני 10:00 בבוקר



ברלין 1:00 בלילה



גריניץ' 12:00 בלילה

M402Q01 - 019

שאלה 1: צ'ט באינטרנט

כשהשעה בסידני היא 7:00 בערב, מה השעה בברלין?

10 בבוקר

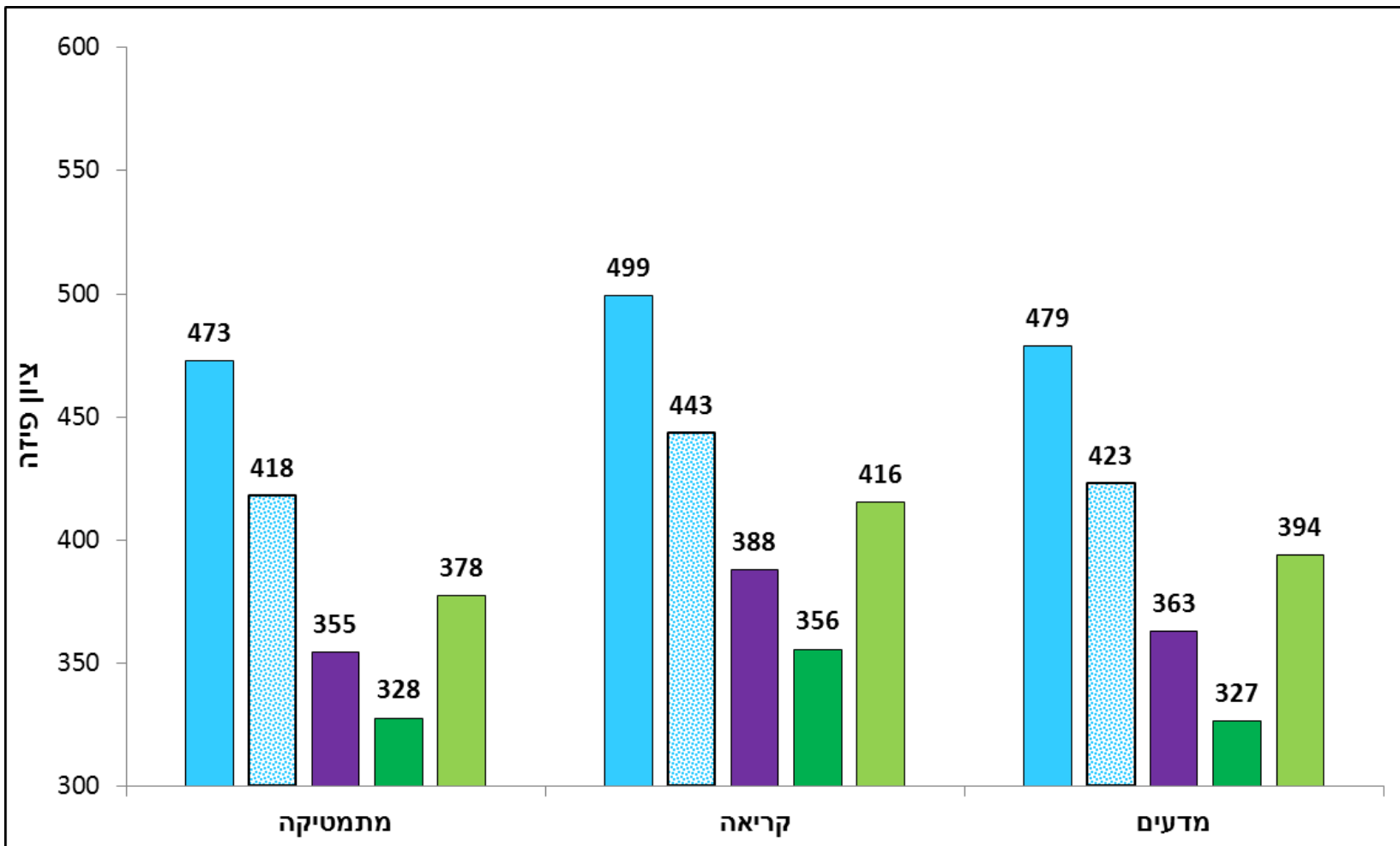
יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

הישגי תלמידים יוצאי אתיופיה במחקר פיזה 2009 בהשוואה לכלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית - בפילוח לפי משתנים שונים

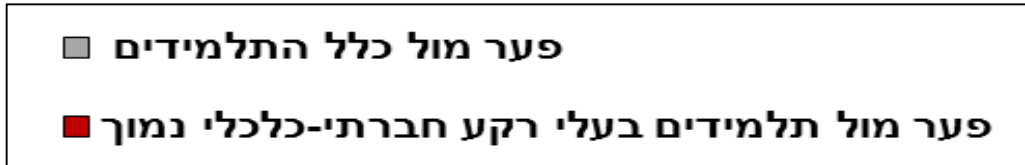
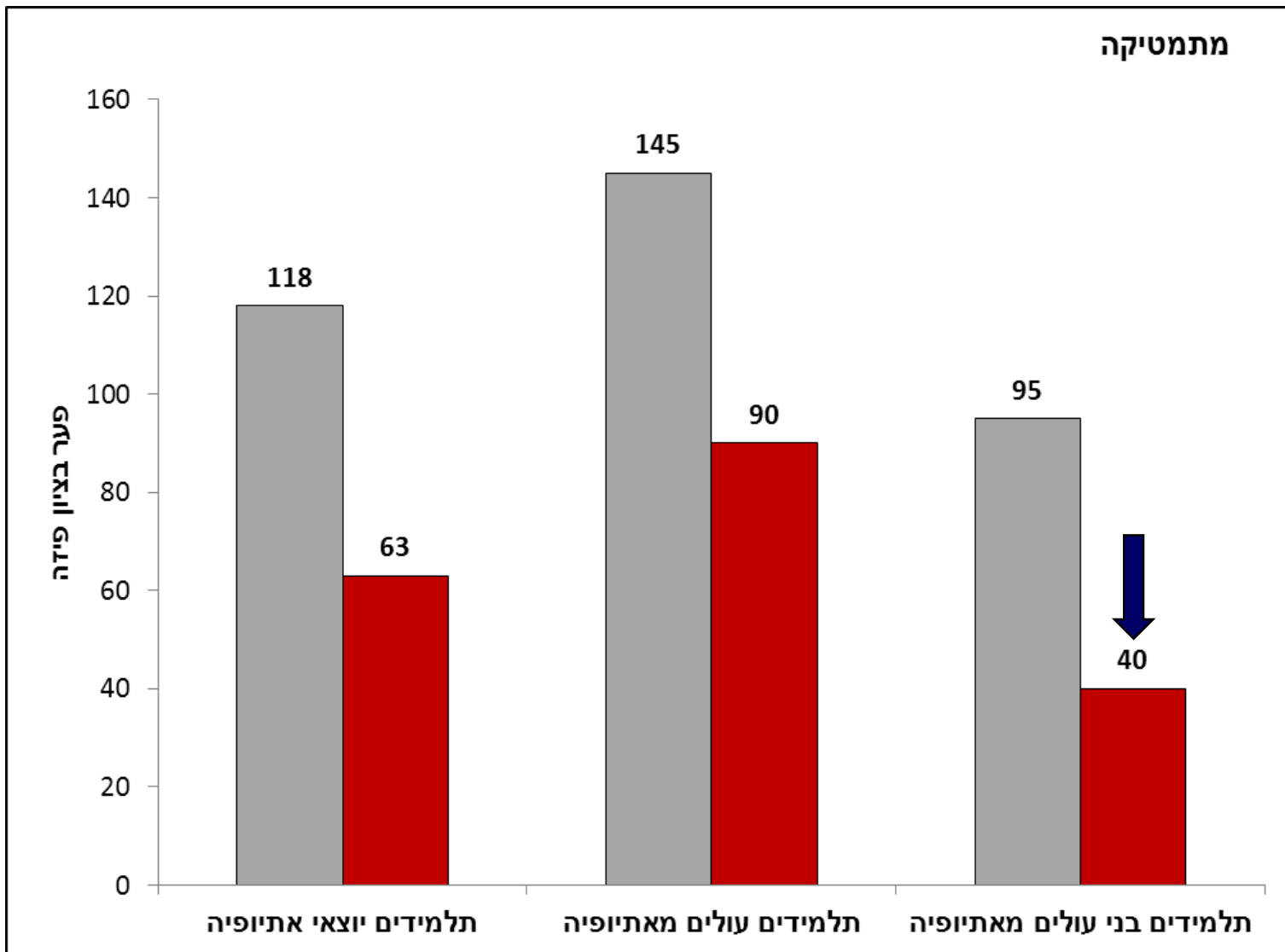


יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



פערים בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה באורינות מתמטיקה בהשוואה לכלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית



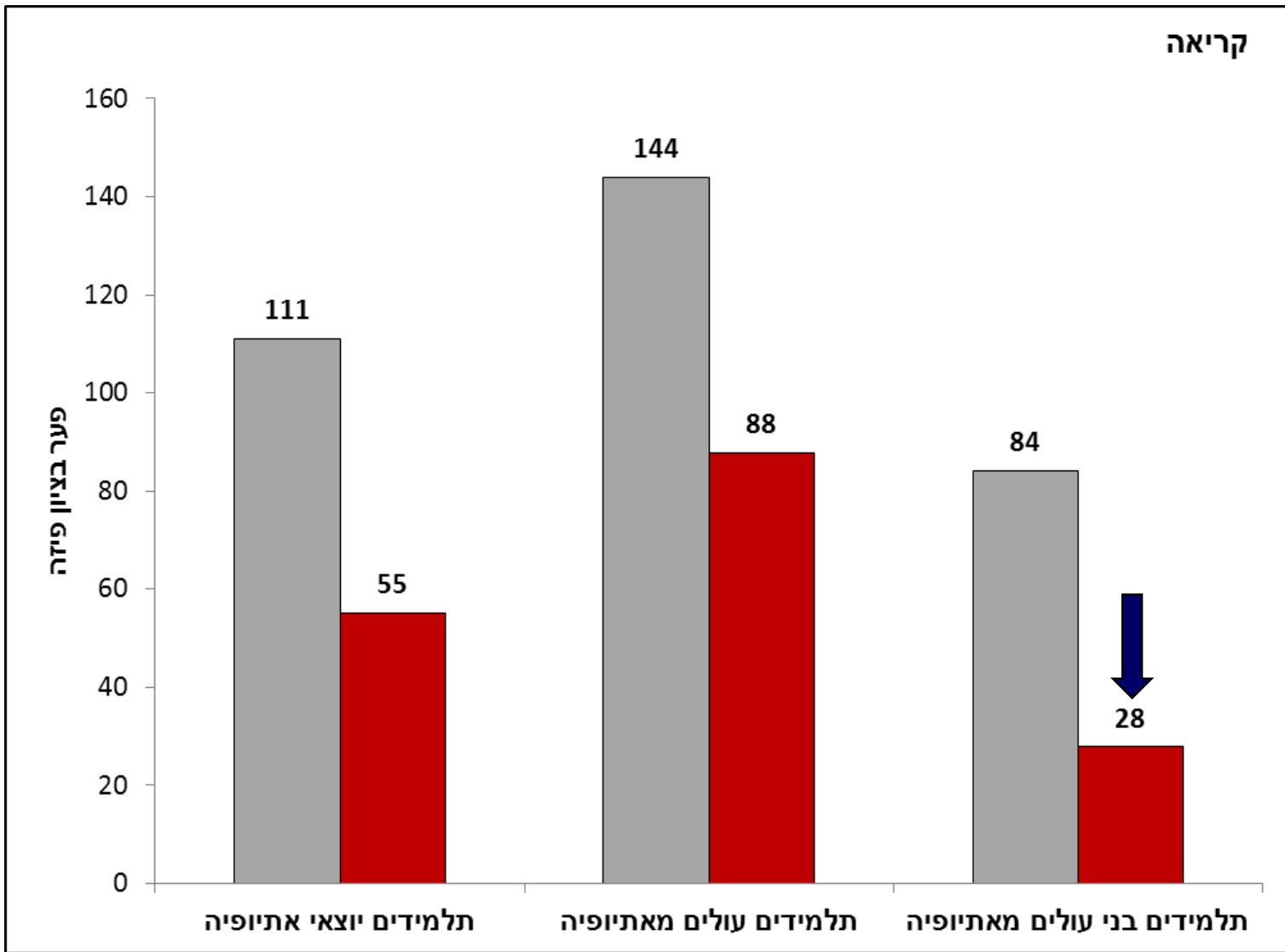
יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

פערים בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה באוריינות קריאה בהשוואה לכלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית



פערים מול כלל התלמידים

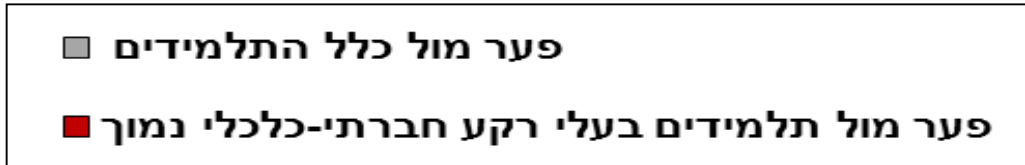
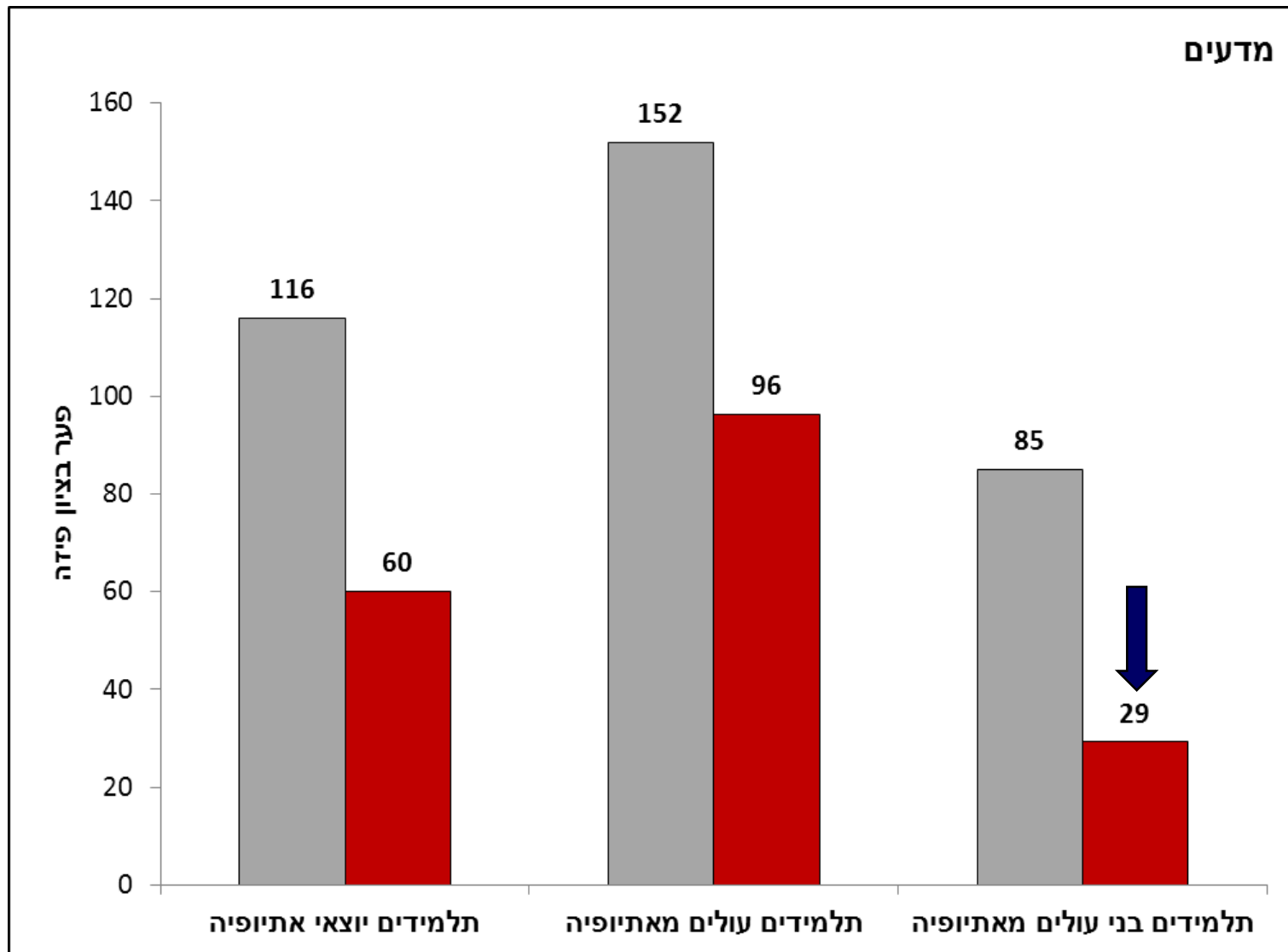
פערים מול תלמידים בעלי רקע חברתי-כלכלי נמוך

יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



פערים בהישגי תלמידים יוצאי אתיופיה באוריינות מדעים בהשוואה לכלל התלמידים בבת"ס דוברי עברית



יוצאי אתיופיה: מיצ"ב

יוצאי אתיופיה: פיזה



רשות ארצית למדידה והערכה בחינוך

- ככלל, הפער בין תלמידים יוצאי אתיופיה לבין כלל התלמידים **בבתי"ס דוברי עברית** עולה על סטיית תקן שלמה, וזאת בכל שלושת תחומי האוריינות.

- כאשר מנכים הבדלים ברקע החברתי-כלכלי (כלומר, משווים תלמידים יוצאי אתיופיה לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך), מצטמצמים הפערים לכדי חצי סטיית תקן, ובקרוב בני עולים לכדי שלישי סטיית תקן.

יוצאי
אתיופיה:
מיצ"ב

יוצאי
אתיופיה:
פיזה



רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך